

HAKAN

ABDÜLHAK HAMİD TARHAN

Genel Bakış

Yazarın seksen üç yaşındayken yazmayı bitirdiği ve “İlahî bir mazhariyat” olarak nitelendirdiği bu son eseri, dil devriminin başladığı 1935 yılında Latin harfleriyle yayımlanmıştır. Edebiyat hayatına çocukluğunun masalımsı anlatılarıyla başlayan yazarın son eseri de, kaynaklarını Orta Asya Türk Devletlerinden alan bir masaldır. Türkiye Cumhuriyeti’i kurulan on seneyi geçmiş ve devlet politikası olarak Türkçülük ciddi derecede güç kazanmıştır. Tarhan’ın bu eseri Türkçülük düşününden bazı izler taşıyor olsa da asıl değinmek ve tartışılmak istenen konu bu değildir. Kâzım Köni: “Türkten bahsetmekle bir eser millî olmadığını Abdülhak Hâmîd’in Hakan’ı ispat ediyor” diyerek eserin konusu ve yapısıyla ilgili sert eleştiriler getirmiştir. Anlatının uzamı ve kişileri Türk tarihinden esinlenerek oluşturulmuş ve dönemin bazı sorunlarına değinilmiş olsa da temel anlatı bir aşk hikayesi üzerine kuruludur. Bu bakımdan içerik olarak eser, “Tezer” adlı yapıtıyla birçok benzerlik gösterir. Nihad Sırrı Örik, eserin biçimi ve biçimiyle ilgili şöyle demiştir: “Manzum olan ve dili içine birkaç yeni kelime katılmış olmakla beraber Arap ve Acem kelimeleriyle pek yüklü bulunan piyes, bazısı kısa ve bazısı uzun olmak üzere dört fasıldan mürekkeptir”. İnci Enginün’e göre yazar, eserde anlattığı temel vakaları ve çatışmayı kendi hayatında yaşamıştır. Tarhan, eserin sonunda bulunan bir ek bölümde eseriyle ilgili şöyle demektedir: “(...) Yalnız bu eseri en eski ecdadımızın lisanı olan öz Türkçe ile yazmağa muvaffak olabilseydim benim için daha ziyade mucib-i mesudiyet olurdu. Bununla beraber mevzuunu öz Türkün kaynağından çıkardığım Hakan’ı eserlerimin en genci, en canlısı saymağa salâhiyetim vardır”. “Mukaffâ” olarak adlandırdığı duraksız kafiyeli hece ölçüsüyle oluşan nesir türünde kaleme aldığı eser, mesnevi nazım biçimindedir ve bir trajedi olmaktan oldukça uzaktır.

Kişiler

Hakan Esere adını veren karakter, Türk devletinin hükümdarı olarak yazarın diğer yönetici tiplerinden oldukça farklıdır. Çoğu eserindeki yönetici tipler genel olarak zalim, yalancı, entrikacı, bencil, menfaatçi, umursamaz vb. özelliklere sahipken Hakan tiplemesi bunların tam tersi özellikler gösteren fedakar, vatansever, adil, insansever, alçak gönüllü ve aşık bir tiptir. Bunun haricinde yazarın olumlu bir yönetici olarak çizdiği tek karakteri Abdullahü’s-Sagîr’dir. Fakat o da yönetici vasıflarını sevdiği kadın için terk ederek iradesiz bir tavır sergiler. Ondan farklı olarak Hakan, milleti için her şeyi feda edebilecek bir bilince sahiptir. Hakan ülkesiyle ilgili bir karar alınması gerektiğinde bunu kendi başına değil kurultayla birlikte yapar. Bu özellikleriyle alegorik açıdan Atatürk’ü temsil ettiği de söylenebilir. Günay Hatun’la evli olan hükümdar, rüyasında aşık olduğu bir genç kadın olan Koncu için yasaları değiştirerek eski eşini boşar ve sevdiği kadınla evlenir. Bu durum karakter açısından tutarlı bir davranış olarak görülmez. Eşinin eski sevgilisi olan Gök Alp’le de hafiften bir rekabet içindedir.

Koncu (Çoban Kızı, Can Hatun) Esere masalımsı havayı veren en önemli kadın tipleme olarak çingene Kıptîler tarafından büyütülmüştür. Çobanlık yaparak hayatını sürdüren kadın, Rousseauvari bir düşünce yapısına sahip olarak doğanın koruyucusu ve sesi görevini üstlenir. Dünyevi beklentilerden ve çatışmalardan kendisini tamamen soyutlamış olan Koncu, insanlık değerlerinin ve erdemlerinin bir sözcüsü gibidir. Görünmez olma, insanların düşüncelerini okuma, uzak mesafeleri hızlıca katetme, ruhlar alemine gitme, geçmişi ve geleceği görme gibi insanüstü yeteneklere sahip olsa da mütevazılığından zerrece taviz vermez. Başlarda Hakan’la evlenmeye razı olmamasının en önemli sebebi de bu mütevazılığı kaybetme korkusudur. Aslında Gök Alp’in küçükken kaybolmuş olan kızı Can Hatun’dur. Kader Hakan’la Koncu’yı birbirine bağlar. İhtiyar çobanlarla birlikte göçebe hayatı sürerken Hakan’ın yeni eşi olur. Fakat bu durum onun kişiliğini hiç değiştirmez.

Günay Hatun Gök Alp’e aşık olmasına rağmen makam ve mevki düşkünlüğü nedeniyle Hakan’la evlenmiştir. Hatun-u Memleket ünvanıyla nam salan kadın karakter, sarayın bahçesinde güzel çoban kızıyla tanıştığı günden itibaren huzursuzlanır. Kocasının ondan hoşlanıp kendisini terk

edeceğini düşünür. Hakan'a karşı duyduğu sadakatın tek sebebi evlendiği adamın mevkisidir ve bunun için sevdiği adama ihanet etmiştir. Kıskanç, hiddetli, ihtiraslı ve yeri geldiğinde yalancı bir mizacı olan kadın tiplene eserin sonlarında bunun yaratılışından kaynaklandığını söylese de olumlu bir görüntü çizmez.

Gök Alp Eserde hayli edilgen bir eyleyen olan karakter, sevdiği kadının Hakan'la evlenmesinden dolayı onunla bir rekabet içindedir ve Koncuy'un öz babasıdır. Kişilik özellikleri bakımından oldukça adil, faziletli, barışçıl, cesur ve sevecen bir görüntü çizer. Sevdiği kadının ihanetine rağmen ondan hiç vazgeçmemiştir ve eserin sonunda ona kavuşmuştur. Kaderin ağlarını örmesiyle kızına kavuşur ve kızı, ülkenin yeni Hatun-u Memleket'i olur. Nihat Sırrı Örik, bu karakter için şöyle demiştir: "(...) faziletli bir insan ve müşfik bir baba suretinde tasvir edilen Gökalp'in yıllarca Hakan tarafından tasarruf edildikten sonra bıkkılıp kendisine verilen bir kadını minnetle kabul edip sevgilisinin eski kocasına da kendisine yeni kavuştuğu kızını meserretle takdim edişi için Hakan'ın taş taşımamasından başka bir sebep ileri sürülemez ki bunun da ileri sürülen Cumhuriyet devrine uygunluğa ne derece uygun olduğu insanı düşündürür".

Öykü

Koncuy'un Hakan'dan Kendi Kabilesi İçin Otlak İstemesi Hakan'ın müstakbel eşi Günay, Hakaniye Sarayının bahçesindeki çimenlikte nereden ve nasıl geldiği belli olmayan Çoban Kızı'yla (Koncuy) karşılaşır. Bir sorununu Hakan'a anlatmak isteyen Çoban Kızı'na Günay, kim olduğunu ve ne istediğini sorar. Aralarında geçen uzun konuşmada Hakan'ın büyüklüğü ikili tarafından dile getirilir. Karşısındaki genç kadının güzelliğinden etkilenen Günay Hatun, Hakan'ın onun için kendisini terk edebileceğinden korkar. Karşısındaki kadının Hakan'ın var olan tek işi olduğunu öğrenen Çoban Kızı bu duruma şaşırır. Kızın ukalalığundan rahatsız olan Günay, onun kimliğini ve hangi soydan geldiğini öğrenmek ister. Kıptî bir çingene olduğunu söyleyen Çoban Kızı, hiçbir yere ait olmayarak süreklî ordan oraya gezindiğini söyler. Milliyetçi bir edayla genç kızı gören Günay, onu saraydan kovar ve genç kadın birden ortadan kaybolur. Bu durum karşısında Günay şöyle der: "Kıptî mi, cin mi, kim bu nuhuset? Bu hâile? Güyâ uçup da gitti, fakat yâl ü bâli yok; kahretmenin musibeti hiçbir vebali yok!". Değişen perdede odaklayım sarayın bir odasındaki Hakan'a kayar. Hakan rüyasında gördüğü bir çoban kızını Günay'a anlatarak kalbinde bir sızı olduğunu söyler. Hakan'ın tavır ve tutumundaki değişikliği fark eden Günay, kıskançlığa kapılır. Hakan'ı kimseyle paylaşmak istememektedir. Günay, onun rüyasında gördüğü kızla bugün karşılaştığını söyler. Hakan onunla ilgili sorular sorar ve Günay bildiklerini anlatmaya başlar. Çoban Kızı'nı hiddetle kıskanan Günay'a güven vermek adına Hakan, onunla görüşmek isteğinden vazgeçtiğini söyler. Bunun yerine Hakan, Günay'ın kızı bularak derdini dinlemesini ve sorununa çare bulmasını ister. Durumdan memnun olan Günay Hatun odayı terk ederek Hakan'ı yalnız bırakır. Bu sırada Hakan uzunca bir tiratla Çoban Kızı'na duyduğu hayranlığı dile getirir ve onunla tanışmak konusunda karardır. İkinci fasıl, yaylada bulunan Çoban Kızı'nın başından geçenleri anlattığı uzun bir monologla başlar. İnsanüstü yeteneklere sahip olan karakter, geçmiş ve geleceği görür, görünmez olur ve insanların rüyalarına girer. Tek derdinin kabilesine bir otlak bulmak olduğunu dile getirir ve doğanın bütün beşer için ne kadar önemli olduğunu anlatarak ona karşı duyduğu sevgiyi dillendirir. Bu tarz düşüncelerle meşgul olduğu bir sırada yanına çoban kılığına girmiş olan Hakan gelir. Hakan, gerçek kimliğini saklamaya çalışsa da Koncuy, karşısındakinin kim olduğunu farkındadır. Kendisini tanımak niyetiyle sorular sormaya başlayan Hakan aynı zamanda güzelliğinden mest olduğu genç kadına iltifatlar eder. Coşkunluğun doruğa ulaştığı bu bölümde stikomitik diyaloglarla birbirlerinin cümlelerini tamamlarlar. Çoban Kızı'nın insanüstü güçlerinin farkına varan Hakan, devletin ve milletin geleceğiyle ilgili sorular sormaya başlar. Keramet sahibi genç kadın Türk ilinin sonsuza kadar var olacağını söyler. Kızın güzelliği ve yeteneği karşısında kendini tutamayan Hakan, kimliğini ifşa ederek ona talip olduğunu söyler. Günay Hatun'dan çekindiğini söyleyen Koncuy'a karşılık olarak Hakan, Kıptîlere savaş açıp kendisini esir alabileceğini söyler. Kıptîlerin sadık ve vatanlarını seven bir toplum olduğunu söyleyen Koncuy bunun delilik olduğunu söyler. Kız birdenbire ortadan kaybolur. Otlak meselesi için kendisini görmeye gelmesini söyleyen Hakan'a uzaktan gelen bir ses olumlu cevap verir.

Hakan'ın Koncuy'la Evlenebilme Çabası Koncuy, bir heyetle birlikte Kıptîlerin sorununun çözümü için toplanan kurultaya katılır. Kıptîlerin vatanlarına ve milletlerine sadık olduğunu dillendiren Koncuy (Elçi Kız), daha refah bir yaşam sürebilmek için otlak isterler: "Aç kalmayanlar, anlayamazlar bu isteği! Hayvanların lisanı demektir lisan-ı hâl". Günay'ın eski aşkı ve tahtın veliahtlarından olan Gök Alp, Koncuy'u kaybettiği küçük kızına benzetir. Çingenelele arka çıkan Gök Alp, genç kızın insanüstü güçlerinden haberdardır ve kızının akıbetini ona sorar. Koncuy'un anlattığı hikayeden anlaşılacağı üzere, Gök Alp'in on altı yıl önce kaybettiği "Can" adındaki kızı karşısında

durmaktadır. Baba ve kızı uzun bir zamandan sonra birbirlerine kavuşur. İhtiyar Çoban şöyler der: “Can ismi, kendi söyledi, lâyıktı cismine: Bilmezdi gerçi kendini, vâkıfı ismine”. Çobanlara istedikleri otlak verilir ve Hakan kızına kavuşan Gök Alp’e bir şölen yapmasını önerir. Bu olaylardan sonra yalnız başına kalan Günay, derin düşüncelere dalmıştır. Eski sevgilisi olan Gök Alp’e karşı olan hislerini düşünürken diğer yandan kocasının Koncuy’a karşı olan ilgisinden korkmaya başlamıştır. Eski hatıralarını yad eden Günay ve Gök Alp’in yanında, babasının Günay’la yaşadığı ilişkinin bilincinde olan Koncuy, onların birbirlerini sevdiğini söyler. Kendisinin kimi sevdiği sorulduğunda cevap vermez. Hakan, Koncuy’u ne kadar istese de ülkedeki kanunlar oldukça sıkıdır ve evlenmelerine engel olmaktadır. Herkesin rızası alınarak kanunu değiştirmek için kurultay toplanır. Kanun değiştirilir ve böylece Hakan Koncuy’a, Gök Alp ise Günay’a kavuşabilecektir. Kanun değiştirildikten sonra Günay, bu isteğinden vazgeçer. Çünkü Koncuy’un, kendisinden daha üst bir merteye bulunacak olmasını kabullenemez. Günay bütün hırsını Hakan’a kusar fakat Hakan, bu ayrılıkla herkesin sevdiği kişiye kavuşacağını söyleyerek onu ikna etmeye çalışır. Günay Hakan’dan Gök Alp’e bir hanlık vermesini ister. Bu sayede eski hayatına nispeten devam edebilecektir. Gök Alp’in kendisine isyan edebileceğini söyleyen Günay’a Hakan, ona olan güvenin tam olduğunu ve devletin önemli bir kahramanı olarak görüldüğünü söyler. Günay, Hakan’ın söylemlerinden memnun olarak teklifini kabul eder. Daha sonra Koncuy’la konuşmaya başlayan Hakan, onun memnun olup olmadığını öğrenme niyetindedir. Hakan, evlilikleri süresince millete layığıyla hizmet edilmesi gerektiğini söyler ve Koncuy tamamen ona bağlandığını ilan eder.

Sevgililerin Evlenmesi Hakan: “Lutfen irade etmede Hatun-ı memleket: Ceng ü çigana başlasın! (Çalgı başlarsa da)” dedikten sonra Günay bayılır. Onun hırsından böyle yaptığını söyleyen Hakan düğünün devam etmesini ister. Düğünlerine yaşadıkları coğrafyanın en önemli toplumlarını temsil eden elçiler katılır. Hint, Çin, Acem, Moğolistan ve Finike elçileri aralarında tartışırken bir yandan da Hakan’ı överler. Hakan elçilere dönerek şöyle der: “Dostlukla bence hallolur ukdeler bütün, akvam için bu olmalıdır muteber bugün. Başlar muhasamât ile binlerce gaile, her ülke halkı olsa derim komşu aile”. Hakan savaş karşıtı söylemleriyle barışın tesis edildiği bir dünya tasavvurunu elçilerle paylaşır. Onun bu söylemlerini bütün elçiler destekler. Herkes zevceleriyle beraber sahneye gelir ve raks etmeye başlarlar. Yeni evlenen çiftler sarayın bahçesinde bir araya gelir. Koncuy’a karşı olan ön yargısı devam eden Günay’a Hakan, bütün kötülüklerin insan kaynaklı olduğunu söyleyerek bunun din ve milletle bir alakasının olmadığını iletir.

Tema

Aşk / Barış Ülkesini ve halkını adaletin güdümünde ve bir meclis aracılığıyla yöneten Hakan, herkes tarafından sevilir. Olağanüstü güçlere sahip bir çoban olan Koncuy, Hakan’ın huzura çıkarak aşireti için ondan otlak ister. Kadının güzelliğine ve iyiliğine hayran olan Hakan, tebdil-i kıyafetle onun peşine düşer. Birbirlerini rüyalarında da gören ikili birbirlerine aşık olur. Hakan meclisten izin alarak eşi Günay’ı boşar ve onun eski aşığı olan Gök Alp’le evlenmesi için hiçbir engel kalmaz. Hakan da Koncuy’la evlenir ve kadın karakterin gelmesiyle birlikte toplumdaki bütün sorunlar yavaşça iyileşmeye ve ülke yeni bir devinim kazanmaya başlar. Vâ-Nû, eserin muhtevasıyla ilgili yazdığı bir yazıda şöyle der: “Hakan isimli eserin mevzuunu benliğindeki ikilik ayrı ayrı şahsiyetler hâlinde tecessüm eden eski bir Türk hükümdarıyla, tıynetinde fevkatabîlikler hasıl olan ve binlerce sene sonra doğacak bir insanken mukadderden evvel yaşayan peri huylu bir çoban kızının aşk macerasıdır. Diğer eczası itibariyle de tarihî hakikatlere değil, büyük şairin meşhur hayaline istinat etmiştir”. Eserin sonunda başkarakter, bütün dünya halklarını barışa davet eder.

Kişi İncelemesi

Hakan (Empatik/Bencil)

Karakter Esere adını veren karakter, Türk devletinin hükümdarı olarak yazarın diğer yönetici tiplerinden oldukça farklıdır. Çoğu eserindeki yönetici tipler genel olarak zalim, yalancı, entrikacı, bencil, menfaatçi, umursamaz vb. özelliklere sahipken Hakan tiplemesi bunların tam tersi özellikler gösteren fedakar, vatansever, adil, insansever, alçak gönüllü ve aşık bir tiptir. Bunun haricinde yazarın olumlu bir yönetici olarak çizdiği tek karakteri Abdullahü’s-Sagîr’dir. Fakat o da yönetici vasıflarını sevdiği kadın için terk ederek iradesiz bir tavır sergiler. Ondaki farklı olarak Hakan, milleti için her şeyi feda edebilecek bir bilince sahiptir. Hakan ülkesiyle ilgili bir karar alınması gerektiğinde bunu kendi başına değil kurultayla birlikte yapar. Bu özellikleriyle alegorik açıdan Atatürk’ü temsil ettiği de söylenebilir. Günay Hatun’la evli olan hükümdar, rüyasında aşık olduğu bir genç kadın olan Koncuy için yasaları değiştirterek eski eşini boşar ve sevdiği kadınla evlenir. Bu durum karakter açısından

tutarlı bir davranış olarak görülmez. Eşinin eski sevgilisi olan Gök Alp'le de hafiften bir rekabet içindedir.

Etkinlikler Halkı tarafından sevilen ve ülkesini yarı demokratik bir anlayışla yöneten Hakan, Günay Hatun'la evlidir. Bir süredir rüyalarına giren bir çoban kızına aşık olur ve sürekli onu düşünmektedir. Bu rüyalarını eşine anlattığı bir gün Çoban Kızı, Günay Hatun'la sarayın bahçesinde görüşmüştür. Devletten hayvanlarının beslenebileceği bir otlak isteyen genç kadın diğer çobanlarla birlikte hayli müşkül bir durumdadır. Rüyalarına giren kadınla yüz yüze görüşmek isteyen Hakan'a, genç kızı kocasından kıskanan Günay engel olmak ister. Fakat kocası onun güvenini kazanır ve çoban kılığına girerek genç kızı bulmaya gider. Hakan, bir dağda tek başına oturmuş ve düşünceli bir vaziyette bulunduğu kızla konuşmaya başlar. Onun fiziksel ve tinsel güzelliğine hayran kalan hükümdar ona olan aşkını ilan eder. İstedığı otlağa sahip olabilmesi için kurultayın toplanması gerektiğini ve bunun için saraya gelmesini söyler. Genç kız birkaç ihtiyar çobanla kurultayın karşısına çıkar. Ülkenin velihtlarından Gök Alp de oradadır ve karşısındaki genç kadını bir zamanlar kaybettiği kızına benzeter. Genç kızın, Gök Alp'in bir zamanlar kaybolan kızı olduğu ortaya çıkar ve sonunda birbirlerine kavuşurlar. Hakan, Gök Alp ve Günay'a Koncu'y'la evlenmek istediğini söyler ve bu sayede eskiden sevgili olan Gök Alp ve Günay da birbirlerine kavuşabilecektir. Yasaların gereği olarak Koncu'y'la evlenebilmek için Günay'ı boşaması gereken Hakan kurultayı toplar ve herkesin rızasıyla yasalar değiştirilir. Sevgililerin evlenebilmek için önünlerindeki bütün engeller kalkar.

Etkileşim Eserin başkarakteri olarak en etkin eyleyendir. Olaylara yön verir ve temel anlatı onun etrafında gelişir. Tiratlarla dünya görüşünü ve tinsel durumunu ortaya koyar. Coşkunluğun zirveye ulaştığı bölümlerde stikomitik diyaloglar devreye girer. Eserdeki bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Adil Sevdiği kadını zor yoldan da elde edebilecek olmasına rağmen, ülkesindeki kanunlara ve kurultaya sonuna kadar sadıktır. Onun için en kutsal insani değer adalettir: "Çoban Kızı – Kadirdiniz getirtmeğe her hâlde siz beni. Hakan – Ben vermem iktidarına bir öyle ibtizâl! Devlet mesailinde adâlettir itidal".

Aşık Rüyalarında rast geldiği çoban kızına görür görmez aşık olmuştur. Günleri hep onu düşünerek geçen Hakan, ne yapıp edip onu bulmak ve ona kavuşmak istemektedir. Aşkını ağdalı ve uzun cümlelerle dile getirir: "Durmaktayım neden gene kalbimde bir sızı: Kalbimde böyle gezmesem derdim çoban kızı! Ondandır, evet, bu pek acı bir yâdigâr-ı aşk; olmam fakat bu şart ile ben dem-güzâr-ı aşk".

İdealist Yönetim anlayışını tamamen adalet ve liyakat üzerine kurmaya çalışan hükümdar, bu ilkelere sarılmış olan Türk milletinin her yere hakim olabileceğini söyler: "Çoban Kızı – Bî-şek, olur onun edebiyet muasırı! Hakan – (Mütenekkir) Turan'ı isterim ola hâkim zamaneye". "Bari karıştırmamı milleti. Menfi cevaba muktedir olmak hacâleti, Hakan için hayale temas etmemek gerek. Hattâ reis-i devleti pek çok büyülterek tavsif ediş hakaret olur şahs-ı devlete".

Vefalı Koncu'y'a olan aşkı her ne kadar derin olsa da, vatani ve milleti için şahsi bütün imtiyazlarını ve ihtiraslarını feda edebilecek bir bilinçtedir: "Hakkıyla anlamış gibisin sen mizacımı: Elbet senin yolunda bugün taht u tâcımı, ben hazırım fedaya keder ya sürür ile. İlân da eylerim ki sürür u gurur ile, hiç bir vakitte milleti etmem feda sana!".

Barışçıl Kişiler ya da toplumlar arasındaki sorunların şiddet kullanılmadan çözülmesi gerektiğine inanır. Ona göre bütün kötülüklerin kaynağı insanların ihtiraslarıdır. Günay'ın kendisine karşı hiddetlenmesini şöyle eleştirir: "Bilmez misin o kalbdır, ancak senin yerin. Girmez o taht-gâha bugün hiç bir ecnebi, İsterse bir huda olur elbette bir nebi. Ben işte söyleyim sana, afvet, siyanet et; her ferde ayrı ayrı kerim ol, inayet et; bir secdegâh iken bu mukîm olduğun makam, almak reva mıdır sana kullardan intikam? Ben hiç tasavvur eyleyemem kanlı bir ilâh!".

Koncu (Çoban Kızı, Can Hatun) (Saf / İdeal)

Karakter Esere masalımsı havayı veren en önemli kadın tiplere çingene Kıptiler tarafından büyütülmüştür. Çobanlık yaparak hayatını sürdüren kadın, Rousseauvari bir düşünce yapısına sahip olarak doğanın koruyucusu ve sesi görevini üstlenir. Dünyevi beklentilerden ve çatışmalardan kendisini tamamen soyutlamış olan Koncu, insanlık değerlerinin ve erdemlerinin bir

sözcüsü gibidir. Görünmez olma, insanların düşüncelerini okuma, uzak mesafeleri hızlıca katetme, ruhlar alemine gitme, geçmiş ve geleceği görme gibi insanüstü yeteneklere sahip olsa da mütevazılığından zerrece taviz vermez. Başlarda Hakan'la evlenmeye razı olmamasının en önemli sebebi de bu mütevazılığı kaybetme korkusudur. Aslında Gök Alp'in küçükken kaybolmuş olan kızı Can Hatun'dur. Kader Hakan'la Koncuy'u birbirine bağlar. İhtiyar çobanlarla birlikte göçebe hayatı sürerken Hakan'ın yeni eşi olur. Fakat bu durum onun kişiliğini hiç değiştirmez.

Etkinlikler Babası olan Gök Alp, bebeklik çağında kızını kaybeder ve genç kız Kıptî çobanlar tarafından yetiştirilir. İnsanüstü yeteneklere sahip olan Koncuy, hayvanlarına daha geniş bir otlak istemek için Hakan'ın sarayına gider. Sarayın bahçesinde Günay'la karşılaşan kadın karakter, derdini ona anlatır fakat genç kadının güzelliğinden ve insanüstü güçlerinden korkan Günay, onun Hakan'la görüşmesini istemez. Dağda tek başına oturup düşündüğü bir vakitte yanına tanımadığı bir çoban gelir. Bu kişinin Hakan olduğunu anlayan Koncuy, ona derdini anlatır ve ikili birbirlerini tanımaya başlar. Hakan güzel kadının zekasından ve karakterinden etkilenerek ona evlenme teklif eder ve otlak için kurultaya katılmasını söyler. Kurultaya gelen genç kadın derdini üyelere anlatır ve aralarında Gök Alp de vardır. İnsanüstü yeteneklerini kullanarak küçük kızının nasıl kaybolduğunu Gök Alp'e anlatınca Koncuy'un Gök Alp'in kızı olduğu anlaşılır. Uzun zamandır ayrı düşmüş olan baba ve kız birbirlerine kavuşur ve istenilen otlak çobanlara verilir. Daha sonra kurultayda kanunlar değiştirilerek Hakan Günay'dan boşanır ve Koncuy'la düğün hazırlıkları başlar. Olağanüstü insancıl bir karaktere sahip olmasına rağmen Günay Hatun tarafından kıskanılır ve Günay mevkisini ona kaptırmak istemez. Fakat engeller aşılar ve sevgililer birbirlerine kavuşur. Yeni Hatun-u Memleket olan Koncuy, insanlara eskiden olduğu gibi iyi davranmaya devam eder ve karakterinde hiçbir değişiklik olmaz.

Etkileşim Keramet sahibi ve emekçi bir kadın karakter olarak yazarın yarattığı ideal bir tiptedir. Verilmek istenen iletilerin en önemli taşıyıcılarından ve olumlu eylemlerin gerçekleştiricisidir. Tıratlarında dünya görüşünü ve tinsel durumunu ortaya koyar ve stikomitik diyaloglar aracılığıyla coşkun anlara vurgu yapılır.

ÖRNEK ANILAR

Tok Gözlü Çoban Kızı, Hatun-u Memleket ünvanını taşıyan Günay Hatun'la giriştikleri ilk diyalogda kendisine karşı üstünlük kurulmaya çalışıldığını görür. Tek derdi makam ve mevki sahibi olmak olan Günay Hatun'a Çoban Kızı şöyle karşılık verir: "Ben toprak isterim. O semalarda yok gözüm. Öksüzce bir dilekti benim varsa bir sözüm".

Öksüz Küçük bir bebekken anasını ve babasını kaybetmiş olan Çoban Kızı, Kıptî çobanlar tarafından yetiştirilmiş ve doğada büyümüştür: "Can'dır adım ve kimsesizim, yok anam babam, İsterseniz ağıldaki "can"lardır akrabam. Kış yaz demez ben, onları kırlarda beslerim. Kuşlarla dağ çiçekleridir dostum, eşlerim".

Doğasever Küçüklüğünden beri doğa ve hayvanlarla arkadaşlık etmiş olan Koncuy, onları her şeyin üstünde tutar. Doğanın oldukça adil, merhametli, paylaşımcı, huzurlu ve bütün kötülüklerden uzak olduğunu düşünür: "Çıkmaktayım bugün şu ağaçlarla âşinâ. Kuşlar sanır idim beni etmekte senâ. Dört beş yaşında olmuş idim bir büyük doğan. Dağlar ve yaylalar bana olmuştu armağan. Hatun-u memlekettim, o günlerde sanki ben; ancak benim babamdı bu Turan da hükmeden".

Aşık Hakan'ın kendisine meyletmesine başlarda karşı çıkan kadın karakter, elde edeceği gücün kendisini yozlaştırmasından korkmuştur. Fakat Hakan'la birçok ortak yönünün olduğunu gören Koncuy, Hakan'a olan aşkını ilan eder: "Mânen de maddeten de sizindir bu âcize; lâzım değil bugün bana bir başka mucize!".

Vicdanlı Kendisine tiksintiyle bakan ve onunla dalga geçen Günay'a karşı babasına ve ona duyduğu saygıdan dolayı hep iyimser yaklaşır. Baba ve kız arasında şöyle bir diyalog geçer: "Koncuy – Hakan'la irtibatımı hoş görmüyor Günay! Gök Alp – Sen istersen kırarsın o bedbahtı pek kolay. Koncuy – İcmitmek istemem onu, zira sizin bugün ma'sûkanız değil mi o hatun?".

Günay Hatun (İhtiraslı/Menfaatçi)

Karakter Gök Alp'e aşık olmasına rağmen makam ve mevki düşkünlüğü nedeniyle Hakan'la evlenmiştir. Hatun-u Memleket ünvanıyla nam salan kadın karakter, sarayın bahçesinde güzel çoban kızıyla tanıştığı günden itibaren huzursuzlanır. Kocasının ondan hoşlanıp kendisini terk edeceğini düşünür. Hakan'a karşı duyduğu sadakatin tek sebebi evlendiği adamın mevkisidir ve bunun için

sevdiği adama ihanet etmiştir. Kıskanç, hiddetli, ihtiraslı ve yeri geldiğinde yalancı bir mizacı olan kadın tiplere eserinde bunların yaratılışından kaynaklandığını söylese de olumlu bir görüntü çizmez.

Etkinlikler Hakan'ın eşi olan Hatun-u Memleket, çocukluk aşkı olan Gök Alp'i makam ve mevki için aldatmış ve Hakan'la evlenmiştir. Sarayın bahçesinde bir gün nereden çıktığını anlamadığı bir çoban kızına rastlar. Genç kızın derdini dinlerken onun güzelliğinden ve olağanüstü güçlerinden korkarak, Hakan'ı Çoban Kızı'na kaptırmaktan çekinir. Hakan'ın rüyalarına da giren bu genç kızı kendisine rakip olarak gören Günay Hatun, onların görüşmesini istemez. Fakat Hakan çoban kılığında girerek Çoban Kızı'nı bulmak için yola çıkar ve onu bir dağ başında bulur. Hakan kızı görür görmez vurulur ve artık zaman Günay Hatun'un aleyhinde işlemeye başlar. Kıptî çobanlara otlak verilmesi için toplanan kurultayda, Koncuy'un Gök Alp'in kaybolan kızı olduğu anlaşılır. Bunu öğrenen Günay, genç kıza karşı iyice hiddetlenir. Hakan eşini boşayabilmek için kanunları değiştirmek ister ve bu konuda herkesin rızasını alır. Bu boşanma sayesinde Günay, çocukluk aşkı olan Gök Alp'e kavuşabilecektir fakat makamını Koncuy'a bırakmak istemez. Hakan ülkenin en önemli kahramanlarından biri olarak gördüğü Gök Alp'in ülke için ne kadar önemli olduğunu Günay'a anlatarak onu bu boşanmaya ikna eder. Boşanma gerçekleşir ve sevgililer birbirlerine kavuşur. Fakat Günay Hatun her şeye rağmen Koncuy'a karşı ön yargı beslemeye devam eder.

Etkileşim Temel anlatıyı oluşturan aşk üçgeninde olumsuz bir tiplere görevini üstlenen kadın karakter, eserde rol alan bütün kişi kadrosuyla iletişim ve etkileşim halindedir. Anlatıdaki entrikaların en önemli kaynağıdır.

ÖRNEK ANILAR

Şüpheli Sarayın bahçesinde gerçekleşen Koncuy'la ilk karşılaşmalarında genç kadının güzelliğinden ve yeteneklerinden korkarak, eşini ona kaptırmaktan korkar: "Dileğin var, huzura git; Elbette bahşeder, seni hattâ güzel bulur. (Kalben) Hattâ ümid eder ki o benden de kurtulur. (Sonra cehren) Bilmez misin ki tan yeridir gördüğün bina?".

Milliyetçi Koncuy'un Kıptî bir çoban olduğunu öğrenince ona üstünlük taslamak için kendi milliyetinin büyüklüğünden bahsederek kadın karakteri küçük düşürmeye çalışır: "Kullar bulur muhill-i ibadet bu sözleri! Melce değil olur mu ya bir Tanrı'nın yeri? Bir yıldırım isabeti Türkün muhabbeti!".

Menfaatçi Çocukluk aşkı olan Gök Alp'i makam ve mevki için terk ederek Hakan'la evlenmiştir: "Hakanla bir muaşakadan çıktık izdivaç; kıskançlığım elbet, o etmiştir imtizaç. Gök Alp'i ben yolunda onun eyledim feda. Birçok huda var ancak odur en büyük huda".

Kindar Hakan'ı başka bir kadına kaptırıp makamını kaybetmeyi göze alamayan Günay, Koncuy'a karşı içten içe kin besler. Gök Alp'le birlikte olmayı her ne kadar istese de yetkilerini kaybetmeyi istemez: "Gök Alp'i isterim, kızı Hakan'a varmasın! Hattâ o kız derim neye dikhana varmasın? (Hiddetten nedametle intikal eyler.)".

Hırslı Hakan'la Günay Hatun boşanmak üzeredir ve yetkileri ile ünvanını kaybedecek olmanın telaşıyla kadın karakter, iyice hırslanmış ve korkmuştur: "(Kendi kendine) Kız hem de âmirim olacak, vay bu hâle vay! Bilmem bugün cihan bana lânet mi kılmada? Gönlüm yapıldı, izzet-i nefsim yıkılmada!".